

คำบรรยายเรื่อง

ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ในวงการทูตและนักกฎหมาย ระหว่างประเทศ

รองเพชร สุจริตกุล

วันที่ 19 ตุลาคม 2530

ณ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สวัสดีครับ ท่านผู้เข้าร่วมการสัมมนาทุก ๆ ท่าน

ผมมีความยินดีและเป็นเกียรติอย่างมากที่สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กรุณาเชิญให้มาอภิปรายเรื่อง “ภาษาเพื่อการสื่อสารในวงการต่าง ๆ” สำหรับผู้เข้าร่วมการสัมมนาระดับชาติเรื่อง “ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนานาชาติ” (English for International Communication) ได้รับฟัง

เนื่องจากผมรับราชการกระทรวงการต่างประเทศมาตลอดเวลา 25 ปีที่ผ่านมา คำบรรยายของผมก็คงต้องเน้นไปในทางการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในวงการทูต อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ผมดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศครั้งนี้เป็นสมัยที่สองแล้ว และมีโอกาสเป็นผู้แทนไทยไปร่วมการประชุมกฎหมายระหว่างประเทศ และเจรจาปัญหาข้อกฎหมายระหว่างประเทศระดับทวิภาคีมาแล้วนับครั้งไม่ถ้วน ผมจึงอยากขอพูดถึงภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของนักกฎหมายระหว่างประเทศด้วย

ภาษา คือสิ่งที่สื่อแห่งความเข้าใจกันระหว่างมนุษยชาติ เนื่องจากมนุษย์อาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจาย มีหลายเผ่าพันธุ์ ก็ย่อมมีภาษาหรือสำเนียงแตกต่างกันไป แม้จะใช้ภาษาเดียวกันก็ตาม

ภาษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายจนกระทั่งสหประชาชาติได้ยอมรับเป็นภาษาราชการของตน มี 5-6 ภาษาด้วยกัน คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาสเปน ภาษาฝรั่งเศส ภาษาจีน และภาษาอาหรับ ส่วนภาษารัสเซีย นั้น เป็นภาษาราชการได้ก็เนื่องจากการเป็นมหาอำนาจของประเทศสหภาพโซเวียตและความต้องการมีเอกภาพในเรื่องการใช้ภาษาของตนมากกว่า เพราะภาษารัสเซียไม่ได้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายนอกประเทศกลุ่มโซเวียต

ภาษาที่ใช้ติดต่อกันอย่างมากที่สุดในการทูตในปัจจุบันนี้คือ ภาษาอังกฤษ ตามด้วยภาษาฝรั่งเศส สำหรับภาษา Esperanto สำหรับให้ทุกชนชาติใช้นั้น ยังไม่มีความคืบหน้าอย่างจริงจังเนื่องจากบุคคลที่จะต้องติดต่อกับต่างชาติส่วนใหญ่ได้เรียนรู้ภาษาหลักดังที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง จึงขาดความตั้งใจหรือพยายามเรียนรู้ภาษา Esperanto อีก

การทูต ภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของนักการทูตได้แก่ การเจรจา โดยเฉพาะในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งจะต้องระมัดระวังในการใช้ภาษาให้กะทัดรัดและถูกต้อง ทั้งนี้ เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนประเทศของตนได้อย่างเต็มที่ และเจริญสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไปในคราวเดียวกันด้วย นอกจากนี้ นักการทูตยังต้องติดต่อกับบุคคลระดับต่าง ๆ ในการปฏิบัติภารกิจให้ลุล่วงไปด้วยดี

ดังนั้น ภาษาอังกฤษที่ใช้จำต้องมีความไพเราะ อ่อนหวาน และตรงต่อจุดประสงค์ที่จะให้ผู้อื่นรับทราบและเข้าใจ ทั้งนี้ ต้องมีความพอดีอยู่ในตัว มิใช่ใช้ภาษาสูงหรือยกยอปอขึ้นเลิศลอยจนผู้ฟังรู้สึกว่าเป็นความจริงหรือไม่สามารถสื่อความหมายที่ต้องการได้ (high-falutin language)

.....

ภาษาอังกฤษไม่มีคำที่เป็นราชาศัพท์ในตัวของมันเองเหมือนภาษาไทย ภาษาที่นักการทูตใช้กันอยู่ก็คือภาษาสุภาพหรือสิ่งที่ เป็นมธุรสวาจา และถูกต้องตามแบบพิธี (Protocol) ในการเรียกขานผู้ฟัง โดยคำนึงถึงยศและตำแหน่งของผู้ฟัง ดังนั้น อาจจะถือว่าภาษาอังกฤษที่ใช้ในการทูตเป็นภาษาสุภาพที่ค่อนข้างจะเป็น “ศักดิ์นา” ฝรั่งเศส ก็ยอมได้

อย่างไรก็ดี หากจะมองอีกแง่หนึ่ง ก็อาจจะมองได้ว่า เนื่องจากนักการทูตเป็นผู้แทนของประเทศ ดังนั้นนอกจากกิริยามารยาทต้องเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นแล้ว ภาษาอังกฤษที่เป็นสื่อสัมพันธ์ก็ต้องมีความถูกต้องในด้านไวยากรณ์ การออกเสียง และศัพท์ต่าง ๆ ควรหลีกเลี่ยงภาษาตลาด โดยใช้ *ถ้อยคำ* ที่ผู้ได้รับการศึกษาอบรมภาษาอังกฤษเป็นอย่างดีใช้กัน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความประทับใจที่ดี (good impression) และความยำเกรง (respectability) แก่ผู้ฟังด้วย

ลีลา (style) การพูดภาษาอังกฤษของนักการทูตควรจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ผู้ฟังเป็นผู้ที่มีศักดิ์ศรี ต้องพยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่อาจจะก่อให้เกิดความรู้สึกในทางลบ (negative feeling) เช่น คำปฏิเสธ cannot, decline to, โดยจะต้องหาคำ วลี หรือประโยคที่หลีกเลี่ยงถ้อยคำเหล่านี้ แต่มีผลให้เป็นที่เข้าใจว่าฝ่ายเราปฏิเสธฝ่ายเขา เช่นเมื่อเขาเชิญให้เป็นประธานในที่ประชุม หากไม่สามารถรับได้ แทนที่จะบอกไปในทำนองว่า “It is with utmost regret that I feel obliged to decline your kind invitation for me to be in the chair.” ก็อาจจะเลี่ยงไปตอบทำนองว่า “Due to the unfortunate inconvenience on my part, I shall be most grateful if ... could assume the chairmanship.” เป็นต้น

น้ำเสียง (tone) ของนักการทูตจะต้องนุ่มนวลและคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ฟังอยู่เสมอ แม้ว่ากำลังเจรจาเรื่องคอขาดบาดตายอยู่ก็ตาม ทั้งนี้เพราะหากฝ่ายหนึ่งขึ้นเสียงก็อาจเป็นการยั่วฝ่ายตรงข้ามให้ได้ตอบในทำนองเดียวกัน การเจรจา ก็อาจจะกลายเป็นการถกเถียง ทะเลาะเบาะแว้งไป เนื่องจากภาษาอังกฤษนอกจากจะใช้ accent สำหรับเน้นพยางค์ใดพยางค์หนึ่งแล้ว ก็ยังใช้น้ำเสียงที่ต้องการจะย้าให้ผู้ฟังได้รับทราบด้วย ดังนั้น ก็ต้องพยายามหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่ต้องมีการย้าให้เกิดความรู้สึกในทางลบด้วย เช่น “In these circumstances, we cannot accept your proposal” ทางที่ดีควรจะพูดในทำนองว่า “We may accept your proposal if and when the circumstances have changed.” เป็นต้น

การเรียกขานใช้สรรพนามที่ถูกต้องนั้น เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะวงการทูตมีแบบพิธี (Protocol) ที่ต้องยึดถือเป็นแบบฉบับ นักการทูตต้องรู้ว่าบุคคลใดบ้างที่ตนต้องใช้สรรพนามบุรุษที่สองหรือที่สามว่า Your Excellency หรือ His Excellency ; Their Excellencies หรือ The Right Honourable ; The Honourable ; Your Honour ถ้าเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ ก็ต้องใช้สรรพนามให้ถูกต้องเช่นกัน หรืออาจจะเรียกชื่อตำแหน่งแทนชื่อก็ได้ เช่น Mr. Ambassador แต่มีนักการทูตบางประเทศนิยมให้เรียกตนโดยใช้คำนำหน้าเป็นภาษาของตน เช่นนักการทูตมาเลเซีย ถ้าเป็นสุภาพบุรุษก็เรียก Encik (หรือ นาย) ถ้ามีตำแหน่ง Datuk, ตวนกู หรือตุน ก็เรียกตามนั้น ส่วนสุภาพสตรีก็เรียก Cik (นางสาว) หรือ Puan (นาง) โดยไม่นิยมให้ใช้คำนำหน้านามเป็นภาษาอังกฤษ ส่วนที่อินโดนีเซียนั้น แม้จะใช้ภาษาเดียวกับมาเลเซีย แต่การเรียกสรรพนามก็ยังคงแตกต่างกันออกไป ถ้าเป็นสุภาพบุรุษเขาเรียกว่า Pa สตรี (นางสาว) เรียกว่า Nona และสตรีที่สมรสแล้วเรียกว่า Nyonya หรือ Ibu เป็นต้น

สำหรับการสื่อสารโดยทางจดหมายนั้น มี 2 ประเภทคือ หนังสือราชการที่เป็นแบบพิธี (Formal Note) และที่เป็นกึ่งราชการ (Informal Note) ทั้งสองประเภทต่างก็มีแบบฟอร์มที่ค่อนข้างตายตัวในเรื่องคำขึ้นต้น คำเกริ่น ท้า ความ และคำลงท้าย เช่นหากขึ้นต้นว่า “Excellency” คำลงท้ายต้องเป็น “Accept, Excellency, (หรือ Please accept, Your Excellency .) the assurances of my highest consideration.” ถ้าหากมีการติดต่อหรือรู้จักกันมาก่อน ก็เปลี่ยนจาก “the assurances” เป็น “the renewed assurances” อย่างไรก็ตาม การใช้ถ้อยคำ ลีลา และศัพท์ที่กล่าวไปแล้วก็ต้องนำมาใช้ในกรณีนี้ด้วย

ภาษาที่ใช้ในด้านกฎหมาย (ของนักการทูต)

เมื่อมีการเจรจากันในประเด็นข้อกฎหมาย สิ่งที่ยังค้างอยู่เสมอคือคู่เจรจาต่างก็กำลังอ้างสิทธิที่ตนมีอยู่ หรือต้องการจะให้ มี ดังนั้น จึงต้องมีการระบุอย่างแน่ชัด มิให้เข้าใจเป็นอย่างอื่น ความชัดเจน (precision หรือ clarity) ในการสื่อสาร ความเข้าใจในศัพท์เทคนิคทางกฎหมายและความรู้ภาษาอังกฤษอย่างถ่องแท้ รวมทั้ง ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของนักการทูตเพื่อโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง (eloquence) จะทำให้การรักษาดุลประโยชน์ของชาติลุกลงไปด้วยดี

การใช้ภาษาอังกฤษอย่างชัดเจนถูกต้อง จะเป็นการป้องกันมิให้คู่เจรจาหรือบุคคลอื่นใช้ (manipulate) ทำที่ในแง่กฎหมายของเราให้เข้าข้างฝ่ายเขา ดังนั้น ก่อนที่กระทรวงการต่างประเทศจะเจรจากับประเทศอื่น จะมีการกำหนดทำที่เป็น draft position paper ขึ้นมา โดยมีการวิเคราะห์ทุกแง่มุมจากฝ่ายต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คล้าย ๆ กับการร่างกฎหมายเลยทีเดียว

ศัพท์ทางเทคนิค นั้น ต้องเรียนรู้อย่างช้า ๆ เช่นคำว่า “shall” ในภาษากฎหมายแปลว่า “ต้อง” คำว่า “may” อาจแปลว่า “ต้อง” ในบางกรณี แล้วแต่รูปการณ์ การกระทำที่ “not illegal” ก็ไม่ได้หมายความว่า กระทำนั้น “legal” คำว่า ‘country’, ‘State’, ‘nation’ ต่างก็มีความหมายไม่ตรงกันนัก คำนิยามของ ‘State’ หรือ “รัฐ-ประเทศ” นั้นต้องดูตามอนุสัญญากรุงมอนเตวิเดโอ คือต้องมีประชากรอยู่อย่างถาวรภายในอาณาเขตที่แน่ชัด ภายใต้การปกครองของรัฐบาล และมีฐานะ (capacity) ที่จะเข้าไปมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับรัฐอื่น ๆ ได้ ส่วน ‘nation’ (ชาติ) หรือ ‘country’ (ประเทศ) นั้น อาจจะมีหรือไม่มีลักษณะเป็นรัฐประเทศ (State) ก็ได้ แต่ ‘State’ เท่านั้นที่สามารถเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติและทำสนธิสัญญาระหว่างประเทศ นี่เป็นตัวอย่างของความแตกต่างระหว่างภาษาอังกฤษที่ใช้ประจำวันกับภาษาอังกฤษที่ใช้ในวงการกฎหมาย ศัพท์เทคนิคบางคำไม่สามารถหาคำแปลเป็นภาษาไทยที่ถูกต้องได้เลย เช่นคำว่า “convention” ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักร ซึ่งหมายความว่า การกระทำที่ได้ทำสืบเนื่องจนเป็นกฎจารีตประเพณี แต่กฎนี้ไม่มีผลโดยตรงต่อผู้ละเมิดแต่อย่างใด

มีการใช้ภาษาลาตินเข้ามาเสริมภาษาอังกฤษในการสื่อสารในด้านกฎหมายอย่างแพร่หลาย เช่นคำว่า “*inter alia*” (among other things), “*sui generis*” (เป็นเอกเทศ), “*modus vivendi*” (ความตกลงชั่วคราว), “*jus cogens*” (*international public policy*) ภาษาลาตินอาจจะมีประโยชน์ในแง่ที่ทำให้ผู้ฟังที่เป็นนักกฎหมายด้วยกันเข้าใจสิ่งที่จะให้ทราบ โดยไม่จำเป็นต้องอธิบายยืดเยื้อ เช่นคำว่า *nemo dat quod non habet* (no man can give another any better title than he himself has) และ *rebus sic stantibus* (fundamental changes of circumstances terminate treaty obligations) เป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่สามารถยกขึ้นมาอ้างแทนการอธิบายเหตุผลเป็นภาษาอังกฤษอย่างยืดยาว

ศูนย์ภาษาของสถาบันการต่างประเทศ

เมื่อพูดถึงการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในวงการทูตและกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว ผมอยากจะกล่าวถึงศูนย์ภาษาของสถาบันการต่างประเทศ (Institute of Foreign Affairs) ของกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งมีท่านเอกอัครราชทูต อรุณจกหา รอดประเสริฐ เป็นผู้อำนวยการ ศูนย์ภาษานี้ใช้ฝึกอบรมให้ข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศมีทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ สำหรับข้าราชการในระดับตั้งแต่เพิ่งเริ่มเข้ากระทรวง (THRESHOLD) ระดับกลางและแม้ระดับสูงซึ่งสมัครใจจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น และในระดับผู้อยู่ในเกณฑ์ ไปเป็นเอกอัครราชทูต ก็ยังมีการอบรมเมื่อเร็ว ๆ นี้ ในด้านวิธีการให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์เป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น ในด้านภาษานั้น เราไม่จำกัดเฉพาะข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศ แต่โดยที่ยังขาดสนบประมาณ ผู้ที่จะขอมาร่วมอบรมจากหน่วยราชการอื่น ก็คงจะต้องช่วยเหลือในด้านค่าใช้จ่ายด้วย

ก่อนจบการบรรยายนี้ ผมขอสรุปความเห็นทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในวงการทูตและนักกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนี้

1. ภาษาอังกฤษที่ใช้ควรจะต้องมีความถูกต้องทุกประการ ถ้อยคำ ลีลา น้ำเสียง ตลอดจนสรรพนามที่ใช้ควรจะทำให้เกิดความประทับใจ และโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังอยู่เสมอ

2. การศึกษาช่วยให้มีการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง ส่วนถ้อยคำที่ใช้ลีลาและน้ำเสียงนั้น มักจะขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม เช่นถ้าไปคลุกคลีในหมู่ผู้ดีชาวอังกฤษมานาน หรือรับราชการในวงการทูตมานานก็จะทำให้มีประสบการณ์ ความเคยชิน หรือเป็นนิสัยขึ้นมา ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละท่านด้วย

3. สำหรับข้อเสนอแนะนั้น ผมเห็นว่า สถาบันภาษาหรือคณะรัฐศาสตร์การทูตของสถาบันชั้นอุดมศึกษาอาจจะกำหนดหลักสูตร “ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในวงการทูต” ส่วนนิสิตคณะนิติศาสตร์ก็อาจจะเน้นศึกษาภาษาอังกฤษที่ใช้ในวงการกฎหมายจริงๆ โดยเอาแบบอย่างจากภาษาที่ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของนักการทูตหรือนักกฎหมายที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลัก ทั้งนี้ เพื่อให้การศึกษาภาษาอังกฤษของบุคคลเหล่านี้บรรลุผลจนสามารถนำไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ในอนาคตในเรื่องนี้ อาจจะสามารถประสานงานอย่างใกล้ชิดกับศูนย์ภาษาของสถาบันการต่างประเทศได้

สุดท้ายนี้ ผมหวังว่าสิ่งที่ผมบรรยายมานี้คงจะเป็นข้อคิดและประโยชน์ต่อท่านผู้เข้าร่วมการสัมมนาไม่มากก็น้อย

ขอบคุณ ...